

Csatlós Erzsébet

A fenntartható fejlődés új dimenziója: az Arktisz és az EU

I. Bevezetés

Az Európai Unió hosszú évek munkájának eredményeként rendkívül átfogó környezetvédelmi szabályozást dolgozott ki, amelynek középpontjában az éghajlatváltozás megfékezése, a biológiai sokféleség megőrzése, a környezetszennyezésnek tulajdonítható egészségkárosodás mérséklése és a természetes erőforrások felelősségteljesebb felhasználása, a fenntartható fejlődés áll. Noha ezek a célok mindenekelőtt a környezet védelmére irányulnak, a megvalósításuk érdekében tett erőfeszítések – az innováció és a vállalkozói tevékenység ösztönzése révén – a gazdasági növekedést is elősegíthetik.^[1]

Az uniós szakpolitikák egyik legfontosabb célkitűzését hosszú távon ennek a fenntartható fejlődésnek a biztosítása jelenti, vagyis a gazdasági növekedés olyan ütemezése, amely kielégíti a jelen szükségleteit anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket.^[2] Az EU vezetői 2001-ben indítottak útnak első ízben fenntartható fejlesztésre irányuló stratégiát, melyet 2006-ban korszerűsítettek, hogy a hiányosságok orvoslása mellett az új kihívásokra is megfelelő válasz születhessen. Az energia-és klímapolitikával szorosan összefüggő terv az oktatás, kutatás és közfinanszírozás fontossága mellett érvelt, hiszen ezek szerepe rendkívül fontos a fenntartható termelési és fogyasztási szokások kialakítása szempontjából. Az első stratégia kidolgozása és felülvizsgálata óta komoly szakpolitikai erőfeszítésekre került sor, és most az elképzelések gyakorlati megvalósításán van a hangsúly, amelyek környezetbarát termékek térnyerését hivatottak elősegíteni.

A 2008-as év folyamán azonban az EU figyelme olyan térségre terelődött, amely teljes egészében nem kapcsolódik az unió területéhez, de amelyet speciális tulajdonságai egyedülállóvá tesznek a szó minden értelmében: egyedülálló gazdasági lehetőségeket rejt, és egyedülállóan nagy veszélyben van a környezetszennyezés miatt és ezzel egyidejűleg egyedülálló veszélyforrást jelent a rajta végbemenő, a tagállamok által is okozott környezetszennyezés által indukált klímaváltozás okozta folyamatok miatt. Az egyre nyilvánvalóbban érzékelhető jelenség 2008. március 5–6-án nemzetközi tudományos megbeszélés tárgyát képezte Brüsszelben,^[3] amely jelentős hatással bírt az események alakulására, így az északi-sarki térséggel kapcsolatos uniós politika megteremtését célzó közlemény megszületésére, melyet *Benita Ferrero-*

Forrás:

Jogelméleti Szemle, 11(1) 2010 <http://jesz.ajk.elte.hu/csatlos41.html>

Waldner külügyi és Joe Borg halászati biztosok ismertettek 2008. november 20-án az Európai Parlament számára.^[4]

A továbbiakban az Arktisz jelentőségét és problematikáját szeretném bemutatni az EU szemszögéből, valamint a fenntartható fejlődés-politika erre a térségre vonatkozó aspektusait.

II. Az Északi sarkvidék által okozott globális kihívások

Az „Északi sarkvidék” fogalma az Északi-sarkkörtől északra található területekre vonatkozik. Eltekintve a térségre vonatkozó területi vitáktól, ez a Jeges-tenger és nyolc északi ország^[5] által lefedett, javarészt jéggel borított vízterület, amely az emberi tevékenység hatására megindult globális felmelegedés miatt drasztikus mértékben olvadásnak indult.^[6] A tengeri jégtakaró és az állandóan fagyott talaj, a *permafrost* gyors ütemben húzódik vissza, és egyúttal olyan erős mechanizmusokat indít meg, ami önmagában is gyorsítja a globális felmelegedést. Ennek köszönhetően új vízi utakat és nemzetközi kereskedelmi utak válnak hajózhatóvá,^[7] mindemellett a térség által rejtett szénhidrogénkészletekhez^[8] való hozzáférés megváltoztatja majd a régió geostratégiai dinamikáját, amely valószínűleg a nemzetközi stabilitásra és Európa érdekeire is kihat majd. A folyamatot, a megváltozó stratégiai érdekeket, jól példázza Oroszország 2007 nyarán tett lépése, melynek során az Északi-sark alatti tengerfenékre kitűzték a területfoglalást szimbolizáló nemzeti zászlót.^[9] Egyre nyilvánvalóbb, hogy erősödő vitával kell számolni a különböző országok területi igényeivel – pontosabban nyersanyagéhségével –, valamint az új kereskedelmi útvonalakhoz való hozzáféréssel kapcsolatosan, ami kihívásokat állít Európa elé a régióban fennálló kereskedelmi érdekeinek és természeti erőforrásainak hatékony védelme terén, továbbá konfliktust okozhat kulcsfontosságú partnereivel - legfőképpen Oroszországgal - való kapcsolatában.^[10]

Biztonságpolitikai szempontok mellett nem elhanyagolható az a tény sem, hogy a megélénkülő hajós forgalom, valamint a jövőbeni olajkitermelések jelentős veszélyt jelentenek a környezetre, ahogy arra a történelemben már volt is példa.^[11] A jeges környezet ugyanis a lebomlási folyamatoknak egyáltalán nem kedvez. Amellett, hogy lelassítja az olajszennyezések a természetes lebomlását, a mesterséges eltávolítást – ami vitathatatlanul szükséges, elvégre akármilyen mértékben is bomlik le, akkor is toxikus anyag, ami beláthatatlanul károsítja az élővilágot – is nagymértékben megnehezíti.^[12] Stewart, a kanadai World Wildlife Fund igazgatója, a megfigyeléseik és kutatásaik eredményét foglalta össze, amikor kijelentette, hogy az olajszennyezéseket a jég miatt eleve nagyon nehéz

Forrás:

Jogelméleti Szemle, 11(1) 2010 <http://jesz.ajk.elte.hu/csatlos41.html>

észrevenni, de ha sikerül is, teljességgel lehetetlen kontrollálni a foltok terjedését, károsító tevékenységét olyan vízben, aminek akár csak a 30%-a jéggel borított, mivel a jég eldugítja az eltávolításhoz használt eszközöket.^[13] Márpedig átlagos környezeti feltételek mellett is a csak a kiömlött kőolaj 50%-a kezd el egy hét alatt bomlani, ez az időtartam itt a szélsőséges klíma hatására akár 50 évre is kitolódhat.^[14] Így lehetséges, hogy az *Exxon Valdez* kőolajszállítmányából még 2005-ben is találtak az alaszakai partoknál.^[15]

Az Arktisz térségének legfőbb problémája, hogy nincs rá nézve speciális nemzetközi szerződéses szabályozás, a jelenleg hatályos tengerjogi szabályok szerint egyetlen állam sem rendelkezik kizárólagos szuverenitással a teljes térség felett, emellett számos olyan tengeri határ van, amelynek tekintetében a szomszédos parti államok nem egyeztek még meg.^[16]

Az ismertetett tények alapján egyértelmű, hogy speciális megoldásra van szükség a régiót érintő, illetve az innen eredő problémák megoldáshoz, ugyanis a fejlődés nem áll meg, nem állhat meg, viszont a környezeti problémák egyedi kezelést igényelnek, és pont emiatt tekinthető az Arktisz a fenntartható fejlődés egyik legnagyobb kihívásának nemcsak regionális, hanem globális szinten is.

III. Unió érdekelttség az Arktiszon

A Bizottság 2008-ban közleményben próbálta hívta föl a figyelmet arra, hogy az EU-t szoros földrajzi, gazdasági és tudományos kapcsolat fűzi az Arktiszhoz. A tagállamok közül Dánia (Grönland), Finnország és Svédország közvetlenül kapcsolódik a térséghez, Izland és Norvégia az Európai Gazdasági Térség tagjai, Kanada Oroszország és az USA pedig stratégiai partnerek. Az olyan uniós szakpolitikáknak, amelyek a környezetvédelemmel, éghajlatváltozással, energiával, kutatással, közlekedéssel és halászattal kapcsolatosak így szükségképpen közvetlen hatásuk van a sarkvidékre.^[17] A szélsőségek körülmények ellenére ugyanis az olvadó jég és a technikai innováció fokozatosan lehetővé teszi az ottani erőforrásokhoz való hozzáférést, a halászati lehetőségek nőnek, illetve új hajózási útvonalak válnak elérhetőek. Ez kiváló gazdasági lehetőséget teremt az Unió számára,^[18] ugyanakkor veszélyt is rejt magában: amennyiben nem sikerül tartani a fenntartható fejlődés kritériumát, tetemes mértékű kárt okozhat a fellendülő gazdasági élet, amely nemcsak magát az EU-t és annak tagállamait veszélyezteti, hanem globális szinten mindenkit. A probléma komplexitása miatt – és amiatt, hogy nincs konkrét nemzetközi egyezmény, amely speciálisan a régió védelmét szolgálná – a megoldás csak kooperatív összefogás eredményeként képzelhető el, de ehhez mindenképp egy uniós sarkvidék-

Forrás:

Jogelméleti Szemle, 11(1) 2010 <http://jesz.ajk.elte.hu/csatlos41.html>

politika kidolgozása szükséges.^[19] Általánosan nézve a sarkvidéki kihívások és lehetőségek jelentős következményekkel járnak majd az európai polgárok és a következő generációk életében, ezért az EU kötelessége, hogy válaszoljon ezekre a kihívásokra, mégpedig három fő irányvonalat követve: a helyi lakossággal együttműködve meg kell őrizni és védeni kell a sarkvidéket, az erőforrások használatát a fenntartható fejlődés elvének megfelelően kell megvalósítani, valamint hozzá kell járulni az Északi-sarkvidék multilaterális kormányzásának erősítéséhez.^[20] A közleményre válaszul a Tanács megerősítette az uniós sarkvidék-politika szükségességét elsősorban a környezetvédelemmel, biodiverzitással, klímaváltozással, vegyi anyagokkal, tengerjoggal, energiával, kutatással, halászattal és közlekedéssel kapcsolatos kérdéseket érintően. Emellett kiemelte a multilaterális együttműködésekben való uniós szerepvállalás fontosságát, így üdvözölte a Bizottság döntését, mellyel megfigyelői státust igényelt az Arktisz Tanácsban.^[21]

IV. Az Európai Unió Arktisz-politikájának célkitűzései

4.1. Általános célkitűzés a fenntartható fejlődés terén

Az EU alapvető céljait az európai értékek szolgálatában határozták meg, és amely szerint a közösség célja többek között, hogy annak egész területén előmozdítsa a gazdasági tevékenységek harmonikus, kiegyensúlyozott és fenntartható fejlődését, és ezzel párhuzamosan biztosítsa a környezet magas szintű védelmét és javítását.^[22] A 2001-es Göteborgi csúcson az EU a gazdasági és társadalmi fejlődéssel egy szintre emelte a fenntartható fejlődés célját, elfogadta a Fenntartható Fejlődési Stratégiáját, valamint deklarálta, hogy ebben a vonatkozásban globális szinten is aktív szereplő kíván lenni.^[23] Ennek nyomán magáévá tette a Kyotói Jegyzőkönyv célkitűzéseit, megalkotta a saját környezetvédelmi programját, standardjait.

4.2. Az EU-Arktisz kapcsolat kezdetei

Az Északi-sarkvidéket érintő regionális összefogás kezdete 1987-ben Gorbacsov murmanszki beszédére^[24] datálódik, amikor az orosz elnök – elsősorban környezetvédelmi célú – békés együttműködési zónaként határozta meg a területet, majd csaknem egy évtizeddel később kanadai javaslatra a *rovaniemi folyamat* eredményeként megszületett a 8 sarkkörüli államot tömörítő **Arktisz Tanács**^[25], illetve az **Északi Dimenzió**^[26] elnevezésű politikai fórum, amelyet az

Forrás:

Jogelméleti Szemle, 11(1) 2010 <http://jesz.ajk.elte.hu/csatlos41.html>

unió északi államai, Norvégia, Izland és Oroszország hívott életre. Ez volt eddig az egyetlen EU politika, amely 2002-től egy „Arktisz –ablak” nevű programot is tartalmazott, és az utóbbi időben már kifejezetten távolodik az észak-nyugati orosz, illetve a balti problémáktól, és inkább a sarkköri kérdésekre fókuszál.^[27]

Az EU, mint szervezet a **Balti-tengeri Államok Tanácsában**^[28], valamint a **Barents Euro- Sarkvidéki Tanácsban**^[29] volt alapító tag még a '90-es évek elején. Az **Északi Miniszterek Tanácsa**^[30] az egyetlen olyan fórum, ahol csak 2008-ban jelent meg a Bizottság, mint az Ilulissatban rendezett konferencia meghívottja, és ahol számos Arktisszal és a klímaváltozással kapcsolatos kérdésben hozzászóltak a Bizottság különböző szakértői, jelezvén, hogy az EU igenis foglalkozik az ilyen jellegű speciális környezetvédelmi kérdésekkel. Ígéretet tettek, hogy a Bizottság még 2008-ban közleményt ad ki, amelyben sorra elemzi azokat a stratégiai kérdésköröket, amelyek segítségével az EU hozzájárulhat a térség fenntartható fejlődéséhez, és egyben az emberi tevékenységnek betudható környezeti változásokkal szemben is védelmet nyújtanak.^[31] Az ugyanis, hogy a különböző regionális fórumokon megjelent az EU, mint szervezet, nem jelentette egyben azt, hogy rendelkezne saját, az Arktiszra vonatkozó, összehangolt szakpolitikával. Az illussati konferencián felszólalók szerint ennek megfelelően két fő kihívás vár az EU-ra az Északi-sarkvidéken:^[32]

1. Egy összehangolt, koherens, következetes politikára van szükség, amelyet nem bontanak meg az egyéni államérdekek. Ehhez már első lépésként szolgálhat az Integrált Tengerpolitika megszületése, de a probléma humán vetülete – az ottani népcsoport – is figyelmet érdemel. Az EU munkáját nagymértékben segítenék az akár nemzetközi, akár tagállami eredetű akció javaslatok, amelyek a sarkvidéki államokkal való dialógust is megkönnyítenék, és mivel a probléma hathatós kezelése csak nemzetközi összefogással valósulhat meg, az ENSZ tengeri jogi egyezményének égisze alatti kooperáció sem elhanyagolható.

2. Mindezek biztosítására a Bizottságon belül létre kell hozni egy központi hivatalt, szervet, amely összefogja, és megvalósítja az EU-n belüli szakpolitikák koherenciáját az Arktisz viszonylatában, továbbá nemzetközi szinten ún. kontaktpontként képviseli az EU-t.

Még ebben a hónapban az Európai Parlament állásfoglalásra irányuló indítványt tett az Északi-sarkvidék kormányzására, és felhívta a Bizottság figyelmét, hogy milyen témákkal foglalkozzon mindenképpen, amellyel lefektetheti az arktiszi uniós politika alapkövét.^[33]

Forrás:

Jogelméleti Szemle, 11(1) 2010 <http://jesz.ajk.elte.hu/csatlos41.html>

Mindezek után 2008. november 20-án született meg a Bizottság vonatkozó közleménye, amely az első lépésnek számít az EU északi-sarkvidéki szakpolitikája felé, és egyben jelentősen hozzájárul az integrált uniós tengerpolitika végrehajtásához.^[34]

4.3. Az unió sarkvidéki célkitűzései

A Bizottság közleménye az előbbiekre tekintettel olyan konkrét, az Arktisra vonatkozó célokat határoz meg, amelyek a jövőbeni jogalkotást segíthetik. A következőkben ezeket elemzem.

4.3.1. A kutatás a környezetvédelem és a klímaváltozás elleni harc triászja

Bizonyított tény, hogy a klímaváltozásban nagy szerepet játszik az Arktisz: mind szenvedője, mind fokozója a folyamatoknak, és az EU-nak, mint az üvegházhatású gázok világmértékű kibocsátásának 13%-ért felelős 27 tagállamnak kötelessége hozzájárulni a károk mérsékléséhez, a megoldások kidolgozásához is.^[35] Ahogy az éghajlatváltozás elleni harc araszol előre az EU prioritásait tartalmazó listáján,^[36] azzal párhuzamosan kerül előtérbe a szektoriális politikák között az Arktisszal kapcsolatos kérdéskör. Ahhoz azonban, hogy hatékony lépéseket tehessen az unió, kutatási projektekre, és azok egzakt eredményére van szükség, amelyek kitermeléséért a DG RTD a felelős az általa finanszírozott projektek összehangolásával.^[37]

4.3.1.1. *Kutatás*

Az EU Északi-sarkvidékre vonatkozó kutatási tevékenysége a Parlament és a Tanács által közösen elfogadott keretprogramok keretében (FP)^[38] valósul meg. Jelenleg a 7. számú (FP7), 2007-2013-re kiterjedő program fut 50.521 billió € költségvetéssel, amiből 1.89 billió € jut környezetvédelmi célokra.^[39] A régió elhelyezkedéséből adódóan Izland és Norvégia is részt vesz a kutatásokban, amelyeknek a célja a tengerszint és a hőmérséklet emelkedése által okozott hatások összehangolt vizsgálata elsősorban az egészségre gyakorolt hatást tekintve.^[40] Fontos a nemzetközi információcsere és a különböző nemzeti programok közötti koordináció, végtére is egy globális problémáról van szó, amely nem oldható meg hatékonyan egyoldalú válaszlépésekkel.

4.3.1.2. *Környezetvédelem*

Forrás:

Jogelméleti Szemle, 11(1) 2010 <http://jesz.ajk.elte.hu/csatlos41.html>

A 2008-as tengeri stratégiára vonatkozó irányelv^[41] csak az Arktisz klímaváltozással kapcsolatban védelmére hívja föl a figyelmet, de a Parlament javaslatát, amely a térséget béke és tudomány számára szentelt területként minősítette volna, nem fogadták el.^[42] Egyelőre csak jövőre vonatkozó javaslatok láttak napvilágot a nemzetközi erőfeszítések erősítésére, az NGO-kkal való együttműködésre, a hatásvizsgálatok és a vegyi anyagok szűrésének, valamint nyomon követésének támogatására, továbbá a katasztrófák megelőzésére, a felkészültség és a gyors reagálás javítása céljából.^[43] Kiemelendő, hogy a sarkvidék-specifikus szabályozásra kiemelt szükség van, az általános, eddig létező előírások az egyedülálló körülmények között elégtelenek.

4.3.2. Integrált Tengerpolitika

A nemrégiben kidolgozott szakpolitikai célkitűzés^[44] egységként próbálja kezelni a tengeri transzportra, halászatra, környezetvédelemre és energiára vonatkozó közösségi megnyilvánulásokat, amely potenciálisan nagy jelentőséggel bír majd a régióban.

4.3.2.1. Közlekedés és turizmus

Az olvadó jég miatt egyre inkább hajózhatóvá válik az északi térség, ami jelentős mértékben lerövidíti a hajóutakat, energiát takarítanak meg, fellendíti a kereskedelmet, viszont a sűrű forgalom megnöveli az ottani szennyezést, valamint az esetleges balesetek gyakoriságát. Emiatt szigorúbb biztonsági és környezetvédelmi szabályok bevezetése elkerülhetetlen, akár csak a Galileo műholdas navigációs rendszer fejlesztése,^[45] teljesen mindegy, hogy kereskedelmi, vagy turisztikai célú hajóutakról van-e szó, bár nyilvánvaló, hogy az olajtankerek nagyobb kockázatot jelentenek, mint a személyszállítók. Mivel nem kizárólag EU-tagállamok érintettek a kérdésben ezért ebben a témában a nemzetközi kooperáció kikerülhetetlen, a legközelebbi érdekelt pedig nem más, mint Oroszország, aki jelentős mennyiségű kőolajat exportál. A DG TREN^[46] 2003 és 2006 között biztonságos közlekedéssel kapcsolatos projekteket támogatott, de már ekkor is világossá vált, hogy a meglévő nemzetközi eszközök (MARPOL, SOLAS) alkalmatlanok a speciális körülmények miatt, és pusztán alapként szolgálhatnak egy speciális szabályozáshoz. Az IMO felismerte ezt, és speciális, a térségbe belépő hajókra vonatkozó standardok előírásában, és a navigációs rendszer fejlesztésében látja a

Forrás:

Jogelméleti Szemle, 11(1) 2010 <http://jesz.ajk.elte.hu/csatlos41.html>

megoldást, viszont míg az ENSZ Tengeri Jogi Egyezményének tagja az EU, addig az IMO-nak nem és az általa kidolgozott egyezményeknek sem. Számos állam, így Kanada, Oroszország is saját kezébe vette az irányítást, és saját érdekszférájuk védelme érdekében egyoldalú nemzeti aktusokkal tömte ki a nemzetközi jogalkotási hézagot,^[47] de ehelyett mindenképpen szükséges egy közös megegyezéssel készült, egységes nemzetközi szabályozás.^[48]

4.3.2.2. *Erőforrások fenntartható és ésszerű használata: energia és halászat*

Az olvadással a tenger élő és élettelen kincsei egyre elérhetőbbé válnak, így szükség van egy rugalmas szabályozás kialakítására,^[49] amely kellőképpen alkalmazkodik a pontosan megjósolhatatlan mértékű változásokhoz,^[50] és megakadályozhatja a szélsőséges kiaknázásokat.

4.3.2.2.1. A halászat kérdése

Az EU a sarkvidéki halak legnagyobb fogyasztói közé tartozik, viszont e halaknak csak egy kis részét fogják közösségi hajók, ezért teljes mértékben együttműködik a sarkvidéki vizek felett szuverenitással rendelkező államokkal, szervezetekkel nem csupán a halászati lehetőségek kérdésében, hanem a halászati erőforrások hosszú távú megőrzésének és optimális hasznosításának garantálása érdekében is.^[51] Ennek érdekében a nemzetközi védelem vagy igazgatási szabályozás alá nem eső részei vonatkozásában szabályozási keret létrehozása még azt megelőzően, hogy új halászati lehetőségek nyílnának meg. Ezzel el lehetne kerülni, hogy szabályozási űr keletkezzen a halászat területén, és biztosított lenne a halászat igazságos és átlátható igazgatása. Amíg a jelenleg nem lefedett területek vonatkozásában nem születik védelmi és igazgatási szabályozás, nem kezdődhet új halászat.^[52] Ez a megoldás hasonló, bár kevésbé drasztikus,

4.3.2.2.2. A szénhidrogének és az energiaipar

A sarkköri készletek hozzájárulhatnak az EU energiabiztonságához.^[53] Az EU az energiafelhasználásának mintegy 50%-át importálja jelenleg, és becslések alapján a szükségletek miatt ez az érték a sarkvidéki nyersanyagok nélkül a következő 20 évben 65-70%-ig emelkedhet.^[54] A törékeny ökoszisztéma, és különös sebezhetőség miatt viszont a sarkvidéki szénhidrogénkészletek kiaknázásának támogatása során teljes mértékben be kell tartani a szigorú környezetvédelmi előírásokat, figyelembe véve a sarkvidék különös sebezhetőségét, és a

Forrás:

Jogelméleti Szemle, 11(1) 2010 <http://jesz.ajk.elte.hu/csatlos41.html>

fenntarthatóság követelményét.^[55] Az olyan drasztikus megoldások, mint az Aarhusi Konferencián javasolt moratórium^[56] bevezetése az összes nem megújuló energiaforrásra csakúgy, mint a hajózásra ugyan nyilvánvalóan a tökéletes megoldás a klímaváltozás fékezésére, de nagymértékben utópisztikus elképzelés, hogy ekkora gazdasági potenciált kiaknázatlanul hagynának az államok. Mindenképpen a fenntartható fejlődés útján kell haladni, vagyis minél inkább törekedni kell a „a káposzta is megmaradjon, a kecske is jóllakjon” állapot elérésére, vagyis rendkívül szigorú környezetvédelmi szabályok betartásával, ésszerű mértékben élni az adottságokkal.

4.3.3. Az őslakosok védelme

A sarkvidéken élő 4 millió ember egyharmada őslakos, őket az unió területén a közösségi jog speciális rendelkezései védik.^[57] 2005 óta a fejlesztési együttműködés keretein belül a döntésekbe való teljes bevonásuk, valamint a döntések meghozatala előtt az érintett közösségektől kellő tájékoztatásukat követően szabad beleegyezésük nélkül nem hozható őket érintő döntés.^[58]

A tengeri emlősök vadászata a történelem előtti idők óta a sarkvidéki népesség létfenntartásának és hagyományainak szerves része, ugyanakkor az EU számos állatvédelemre és veszélyeztetett fajokra vonatkozó szabályozása gátat szabhat ennek. Emiatt rendkívül fontos a folyamatos párbeszéd az érintett közösségekkel, és lehetőség szerint sarkvidék specifikus szabályozások elfogadása, valamint nemzetközi kötelezettségvállalások során is képviselni az őslakosok igényeit.^[59]

V. A továbblépés lehetséges irányai

Mind az éghajlatváltozás világméretű probléma, a nyersanyagok és útvonalak elérhetővé válása pedig az északi sarkvidék minden államát érinti, az e tevékenységekből eredő szennyezés viszont szintén világprobléma lesz, így egyértelmű, hogy hatékony fellépés, megoldás csak nemzetközi összefogással érhető el, ezt a Bizottság is felismerte, és igyekszik a meglévő szervezetekkel elmélyíteni a kooperációt.^[60] Kanadával, Oroszországgal és az USA-val partnerségi megállapodás keretében működnek együtt, az előbbi kettővel többek között az Északi Dimenzió belül, míg az USA ragaszkodik ahhoz, hogy kétoldalú kapcsolatokat tartson fenn a sarkvidéki államokkal, ami a célt tekintve nem éppen a legcélszerűbb.^[61]

Számos környezetvédelmi hiányosság van, amelyre megoldást kellene találni, többek között arra, hogy az általános nemzetközi eszközök egyike sem

Forrás:

Jogelméleti Szemle, 11(1) 2010 <http://jesz.ajk.elte.hu/csatlos41.html>

alkalmazható hatékonyan az Arktisz speciális környezeti feltételei mellett, a *soft law* jellegű megoldások szintén elégtelenek, az egyoldalú nemzeti szabályozások rendszere pedig kaotikussá teszi a szabályozást. Kérdés, hogy mennyiben érdemes továbbfejleszteni az ENSZ Tengeri Jogi Egyezményét, vagy esetleg egy külön egyezményben kellene rendezni a speciális területet. Az Egyezmény kétség kívül alapokmányként szolgál a kérdésben, de mindenképpen szükséges egy végrehajtásra alkalmas, speciális rendelkezés. Nem elhanyagolható tény ugyanis az, hogy a fenntartható fejlődés koncepciója jóval az Egyezmény szövegének kidolgozása után lett általánosan elterjedt, a sarkvidék specifikus felülvizsgálata túl bonyolult lenne, ráadásul nem is minden érintett állam a részese.^[62]

A legcélszerűbb megoldás véleményem szerint a már meglévő eszközök felfejlesztése lenne, elvégre számos szerveződés foglalkozik a terület problémáival, több tucat kutatási projekt fut egymással párhuzamosan, felesleges a számukat növelni, a hangsúly inkább az együttműködésen van. Az Arktisz Tanács 1997 óta viszonylag fejlett infrastruktúrával látja el a terület védelmét, szavazattal bíró tagok közé csak sarkvidéki államot engedett, ezzel is kiküszöbölve az kizárólag előnyökért való részvételt, hiszen a sarkvidéki államok a fizikai közelség miatt közvetlenül érintkeznek nemcsak az előnyökkel, hanem a veszélyekkel, a hátrányokkal is, így egy olajkatasztrófa, vagy az olvadó jégből felszabaduló méreganyagok hatásaival. Emellett felesleges pénzek folynak el párhuzamosan folyó ugyanolyan tárgyú kutatásokra, holott célszerű lenne inkább kiszélesíteni a résztvevők körét, és egy keretprogram alatt lebonyolítani, amelynek szintén megfelelő szervezeti keretet adhatna az Arktisz Tanács, amely működése során számos javaslatot alkot, közös álláspontokat fogad el, a melyekhez a tagállamok többé-kevésbé kötik magukat. Ezzel kapcsolatosan azonban fel kellene vállalnia a döntéshozó funkciót, és szerződésben, nemzetközi egyezményekben rögzíteni a szabályokat, a megszegésüket pedig szankcionálni, az közvetlenül érdekeltek által kidolgozott egyezményekhez pedig csatlakozhatna a többi állam is. Az EU érdekei ezzel nem csorbulnának, hiszen az Arktisz Tanács 8 tagja közül 3 uniós tagállam is van,^[63] amelyek az EU-val szemben fennálló kötelezettségük alapján úgyis kötelesek az Unió érdekeit érintő bármely nemzetközi szintű fellépés vagy kötelezettségvállalás megtétele előtt egyeztetni a többi tagállammal a Tanácsban vagy az Európai Tanácsban,^[64] így gyakorlatilag kötelesek az EU Arktisz-politikáját képviselni, a saját álláspontjuknak pedig az EU-n belül érvényt szerezni. Természetesen a kooperáció is csak akkor hatékony az EU szemszögéből, ha sikerül egységes álláspontot képviselve fellépnie, amihez előbb egy koherens Arktisz politikát kell kialakítani, amihez a célkitűzések megvannak,^[65] kérdés, hogy konkrét akciók és jogszabályok elfogadása esetén

Forrás:

Jogelméleti Szemle, 11(1) 2010 <http://jesz.ajk.elte.hu/csatlos41.html>

sikerül-e az általános, összeurópai érdeket az egyéni, állami-gazdasági érdekek elé helyezni.

Mivel az érdekellentétek szükségképpen konfliktust okoznak majd, ha nem is feltétlenül az EU-n belül a Bizottság álláspontja szerint fokozni lehetne a nemzetközi együttműködést az éghajlatváltozással kapcsolatos biztonsági kockázatokkal kapcsolatosan többek között az ENSZ Biztonsági Tanácsával és szakosított szerveivel, és fejleszteni kellene a biztonsági fenyegetések felismerése, figyelemmel kísérése, a megelőzési, felkészültségi, kárenyhítési és reagálási képességek terén.^[66]

VI. Összegzés: a helyzet értékelése és a továbblépés lehetséges irányai

Mind az éghajlatváltozás világméretű probléma, a nyersanyagok és útvonalak elérhetővé válása pedig az északi sarkvidék minden államát érinti, az e tevékenységekből eredő szennyezés viszont szintén világprobléma lesz, így egyértelmű, hogy hatékony fellépés, megoldás csak nemzetközi összefogással érhető el, ezt a Bizottság is felismerte, és igyekszik a meglévő szervezetekkel elmélyíteni a kooperációt.^[67] Emellett Kanadával, Oroszországgal és az USA-val partnerségi megállapodás keretében működik együtt.^[68]

Számos környezetvédelmi hiányosság van, amelyre megoldást kellene találni, többek között arra, hogy az általános nemzetközi eszközök egyike sem alkalmazható hatékonyan az Arktisz speciális környezeti feltételei mellett, a *soft law* jellegű megoldások szintén elégtelenek, az egyoldalú nemzeti szabályozások rendszere pedig kaotikussá teszi a szabályozást.^[69]

A legcélszerűbb megoldás véleményem szerint a már meglévő eszközök kifejlesztése lenne, elvégre számos szerveződés foglalkozik a terület problémáival, több tucat kutatási projekt fut egymással párhuzamosan, felesleges a számukat növelni, a hangsúly inkább az együttműködésen van. Az Arktisz Tanács 1997 óta viszonylag fejlett infrastruktúrával látja el a terület védelmét, szavazattal bíró tagok közé csak sarkvidéki államot engedett, ezzel is kiküszöbölve az kizárólag előnyökért való részvételt, hiszen a sarkvidéki államok a fizikai közelség miatt közvetlenül érintkeznek nemcsak az előnyökkel, hanem a veszélyekkel, a hátrányokkal is, így egy olajkatasztrófa, vagy az olvadó jégből felszabaduló méreganyagok hatásaival. Emellett felesleges pénzek folynak el párhuzamosan folyó ugyanolyan tárgyú kutatásokra, holott célszerű lenne inkább kiszélesíteni a résztvevők körét, és egy keretprogram alatt lebonyolítani, amelynek szintén megfelelő szervezeti keretet adhatna az Arktisz Tanács, amely az eddigi tanácsadó jelleg helyett döntéshozóként aláírásra mindenki számára

Forrás:

Jogelméleti Szemle, 11(1) 2010 <http://jesz.ajk.elte.hu/csatlos41.html>

nyitott nemzetközi egyezményekben rögzítene szabályokat. Nyolc tagja közül 3 uniós tagállam is,^[70] amelyek az EU-val szemben fennálló kötelezettségük alapján kötelesek az Unió érdekeit érintő bármely nemzetközi szintű fellépés vagy kötelezettségvállalás megtétele előtt egyeztetni a többi tagállammal a Tanácsban vagy az Európai Tanácsban,^[71] így gyakorlatilag kötelesek az EU Arktiszpolitikáját képviselni, a saját álláspontjuknak pedig az EU-n belül érvényt szerezni. Emellett a Tanács üdvözölte a Bizottság lépését, mely szerint ő maga is megfigyelői státust igényelt az Arktisz Tanácsban. Mivel az esetleges érdekellentétek biztonságpolitikai lépéseket is igényelnek, ezért a Bizottság álláspontja szerint fokozni lehetne a nemzetközi együttműködést az többek között az ENSZ Biztonsági Tanácsával és szakosított szerveivel, a NATO ez irányú erőivel elsősorban a biztonsági fenyegetések felismerése, figyelemmel kísérése, a megelőzési, felkészültségi, kárenyhítési és reagálási képességek terén.^[72] Kár lenne hanyagolni a meglévő szervezeti kereteket, hiszen úgymint nemzetközi összefogásra van szükség, és így a pénzeszközöket sem kell szétaprózni.

Természetesen a kooperáció is csak akkor hatékony az EU szemszögéből, ha sikerül egységes álláspontot képviselve fellépnie, amihez előbb egy koherens Arktisz politikát kell kialakítani, amihez a célkitűzések megvannak,^[73] kérdés, hogy konkrét akciók és jogszabályok elfogadása esetén sikerül-e az általános, összeurópai érdeket az egyéni, állami-gazdasági érdekek elé helyezni.

^[1] A tisztább, élhetőbb környezetért. http://europa.eu/pol/env/index_hu.htm (2009.12.02)

^[2] A fogalom az ENSZ 1987-es „Közös Jövők” című kiadványában szerepelt először.

^[3] International Symposium Polar Environment and Climate: The Challenges European Research in the context of the International Polar Year. 5-6 March 2007 Brussels, Belgium. A konferencia keretén belül 60 ország elismert szakértői elemezték az olvadó jég gyorsaságát, annak hatásait mind az EU-ra nézve, mind globális szinten, valamint bemutatásra került a már létező összefogások eredménye, és az EU lehetséges illetve eddigi szerepe a térséget érintő problémák kezelésében.

^[4] The European Union and the Arctic Region. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. Brussels COM(2008) 763. [továbbiakban: COM(2008) 763] http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/pdf/com08_763_en.pdf (2009.12.02)

^[5] Kanada, Dánia (Grönland), Finnország, Izland, Norvégia, Oroszország, Svédország és az USA.

^[6] Amsa Report. Arctic Council. Arctic Marine Shipping Assessment 2009 Report (Amsa Report) p. 16-36. <http://arctic-council.org/filearchive/amsa2009report.pdf> (2009.12.02)

^[7] Warming Opens Northwest Passage.

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/6995999.stm> (2009. 04. 26.)

Forrás:

Jogelméleti Szemle, 11(1) 2010 <http://jesz.ajk.elte.hu/csatlos41.html>

^[8] Már az '50-es években indultak kutatások a térség kontinentális talapzatának feltérképezésére, és már a '80-as években tudták, hogy legalább 100-200 billió hordónyi nyersolaj, valamint 2000-3000 trillió m³ földgáz vár kiaknázásra. Osherenko, Gail – Young, Oran R.: *The Age of Arctic: Hot Conflicts and Cold Realities*. Cambridge. 1989. p. 45. A technika fejlődésével, valamint a jégtakaró olvadásának köszönhetően azóta sokkal behatóbban tudják vizsgálni a területet, és folyamatosan látnak napvilágot a különböző becslések, többek között az Európai Parlament is amellyett érvel, hogy itt található a világ még feltáratlan kőolaj- és földgáztartalékainak közel 22%-a. European Parliament Resolution on Arctic Governance. B6-0523/2008. 30.9.2008. p. H.

Előrejelzések szerint 2015-re a világ kőolaj és földgázkitermelésének 40%-a offshore eredtű lesz majd, a jég olvadásával pedig ez az érték csak nőni fog. Theologitis, Dimitrios (Head of Unit, Maritime Transport, DG TREN, EU Commission): *The EU Perspective for Energy and Maritime Transport*. Ilulissat Conference. p. 113.

^[9] [Russia Plants Flag on Arctic Floor.](http://www.cnn.com/2007/WORLD/europe/08/02/arctic.sub.reut/index.html)

<http://www.cnn.com/2007/WORLD/europe/08/02/arctic.sub.reut/index.html>

^[10] *Climate Change and International Security*. Paper from the High Representative and the European Commission to the European Council. 14 March 2008. S113/08. [továbbiakban: S113/08]p. 8.

^[11] Az Arktisz történetének első 1989-ben került sor, amikor az alaszakai partoknál kitermelt kőolajat az északi-sarkvidéki vizeken szállító *Exxon Valdez* a Prince William-szorosnál zátonyra futott. Mindenidők legnagyobb olajkatasztrófáját okozta azzal, hogy a mintegy 53,1 gallon (kb. 200 millió liter) kőolajrakománya a vízbe került, és az olajfolt 28.000. km² területet fedett le, amelynek egy részét egy 3 nappal későbbi vihar még tovább terjesztette a partok felé. *Oil Spill Case Histories 1967-1991. Summaries of Significant U.S. and International Spills*. Report No. HMRAD 92-11. p. 80-86.

^[12] *Arctic Oil Activity Seen Up, Eco-Risks Loom*. Report.

<http://www.planetark.com/dailynewsstory.cfm/newsid/46546/story.htm> (2009.05.25.)

^[13] Jolicoeur, Thomas: *Arctic unprepared for another oil spill*: WWF

<http://www.canada.com/news/Arctic+unprepared+another+spill/1419878/story.html> (2009.05.22.)

^[14] Schacter-Serner: *Marine Pollution and Remedies*. 65 *American Journal of International Law* 84. 1971. p. 89.

^[15] *Oil Spill Response Challenges in Arctic*. p. 7-8.

http://www.crrc.unh.edu/workshops/arctic_spill_summit/nuka_oil_spill_response_report_final_jan_08.pdf (2009.05.27.)

^[16] A megoldatlan kérdések a következők: Oroszország kontra Norvégia a Barents-tengeren, az USA kontra Oroszország a Bering-szorosban, és az USA kontra Kanada a Beaufort-tengeren. Kanada és Dánia között a Hans-sziget miatt folyik vita. Ezen kívül Norvégia és számos ország – köztük EU-tagállamok is – különböző módon értelmezik a Svalbard szerződés alkalmazhatóságát e szigetcsoport 200 tengeri mérföldes körzetében. COM(2008) 763. p. 10. Hiába egyezett meg az 5 sarkvidéki állam abban, hogy az ENSZ Tengeri jogi Egyezményének hatálya alá helyezik a vitákat, azóta többször is ezzel ellentétesen cselekedtek. Crawford, Alec-Hanson, Arthur-Runnalls, David: *Arctic Sovereignty and Security in a Climate-changing World*. IISD 2008 November. p. 3. http://www.iisd.org/pdf/2008/arctic_sovereignty.pdf (2009.12.02)

^[17] *The European Union and the Arctic Region*. p. 2.

^[18] *Environment Pushes EU to Become Arctic Player*.

<http://www.euractiv.com/en/energy/environment-pushes-eu-arctic-player/article-177438> (2009.11.30.)

^[19] *Climate Change and International Security*.; European Parliament Resolution on Arctic Governance. B6-0523/2008. 30.9.2008. p. N. 3.

^[20] *The European Union and the Arctic Region*. p. 3.

^[21] *Conclusion du Conseil sur l'Union européenne et la région Arctique*. 2914ème session du Conseil des Affaires Générales. Bruxelles, le 8 décembre 2008.

^[22] Az EUSz korábbi második cikke, jelenleg az Európai Unióról szóló Szerződés Egységes Szerkezetbe foglalt változatának (továbbiakban: Lisszaboni Szerződés) 3. cikke. HL C 115/15; Az Európai gazdasági Közösséget

Forrás:

Jogelméleti Szemle, 11(1) 2010 <http://jesz.ajk.elte.hu/csatlos41.html>

alapító Római Szerződésben még nem szerepeltek környezetvédelmi rendelkezések, azonban a szennyezések, és a természeti állapotok romlása miatt, valamint a gazdasági integráció kiterjesztésének igénye okán a környezetpolitika az első nagy szerződésmódosítás során, az Egységes Európai Okmányban (VII. Cím). A Maastrichti Szerződéssel létrehozott rendszerben (XIX.) pedig elsősorban a környezettudatos, a fenntartható fejlődés követelményeinek érvényesítésére helyezték a hangsúlyt, amelyet az Amszterdami Szerződés módosításai (6. cikk) tovább erősítettek, és a Lisszaboni Szerződésben sem csorbultak (XX. cím)

^[23] Presidency Conclusions – Göteborg, 15 and 16 June 2001. p. 19-

32. http://ec.europa.eu/governance/impact/background/docs/goteborg_concl_en.pdf (2009.12.03.)

^[24] Armstrong, T.E.: *Soviet Proposals for the Arctic: A Policy Declaration by Mr. Gorbachev.* (1988) 24 Polar Records. p. 68-69.

^[25] Arctic Council (AC). Az 1996-ban létrejött magas szintű kormányközi szervezet célja, hogy a régiót érintő közös kérdésekben a tagállamok közös álláspontot tudjanak kialakítani. A tagállamokon kívül megfigyelői státusban érdekelt államok, szervezetek is testközelből figyelemmel kísérhetik a Tanács munkáját, de még véleményezési joggal sem rendelkeznek. Declaration on the Establishment of the Arctic Council, 1996 <http://arcticcouncil.org/filearchive/Declaration%20on%20the%20Establishment%20of%20the%20Arctic%20Council-1..pdf> (2009.12.03.)

^[26] Az 1999-ben újtára indult politika közös kerettervek megalkotására, párbeszéd folytatására, konkrét együttműködési akciók, gazdasági érdekek összehangolására ad lehetőséget a fenntartható fejlődés égisze alatt az európai partközeli, szubarktikus területeken. Az *Northern Dimension Partnership* keretén belül az EU a legfőbb pénzügyi támogatóként járul hozzá a célok eléréséhez (2008 közepéig ez mintegy 274 millió eurót jelentett). The Northern Dimension Policy. http://ec.europa.eu/external_relations/north_dim/index_en.htm (2009.12.03.); Northern Dimension Framework

Document. http://ec.europa.eu/external_relations/north_dim/docs/frame_pol_1106_en.pdf (2009.12.03.)

^[27] Airolì, Adele: *The European Union and the Arctic - Policies and Action.* Conference „Common Concern for the Arctic” Ilulissat, Greenland, 9 September 2008; p.

67. http://www.norden.org/sv/publikationer/publikationer/2008-750/at_download/publicationfile (2009.12.02.)

^[28] Council of the Baltic Sea States (CBSS), a Baltikum 11 államát – Dánia, Észtország, Finnország, Németország, Izland, Lettország, Litvánia, Norvégia, Lengyelország, Oroszország, Svédország – és az EU Bizottságát tömörítő együttműködés.

^[29] Barents Euro-Arctic Council (BEAC)

^[30] Nordic Council of Ministers. A tanács az északi államok legtöbbszörét tömöríti (Dánia, Finnország, Svédország, Norvégia, Izland), céljai között pedig nem csak a környezetvédelem kérdései szerepelnek, hanem mindennemű együttműködés, amely közöttük közös érdeket feltételez. Areas of cooperation. <http://www.norden.org/en/areas-of-co-operation> (2009.12.03.)

^[31] Borg, Joe (EU Commissioner for Fisheries and Maritime Affairs): *The Arctic: a matter of concern to us all.* Conference „Common Concern for the Arctic” Ilulissat, Greenland, 9 September 2008, SPEECH/08/415. p. 3.

^[32] Airolì, Adele: *The European Union and the Arctic- Policies and Action.* Conference „Common Concern for the Arctic” Ilulissat, Greenland, 9 September 2008, p.69.

^[33] European Parliament Resolution on Arctic Governance. B6-0523/2008. 5-8. pont.

^[34] COM (2008) 763.

^[35] Stanners, David (Head of Programme, Strategic Knowledge and Innovation, European Environmental Agency): *Europe's Responsibility for Combined and Cumulative Effects on Arctic Environmental Change.* Conference „Common Concern for the Arctic” Ilulissat, Greenland, 9 September 2008, p. 81-82.

^[36] Ezt bizonyítja többek között az a tény is, hogy a 2009. december 7-18. között Koppenhágában tartott klímaváltozással foglalkozó ENSZ-konferenciára már hónapokkal ezelőtt készült az unió.

Forrás:

Jogelméleti Szemle, 11(1) 2010 <http://jesz.ajk.elte.hu/csatlos41.html>

^[37] Directorate-General Research and Technical Development: A Bizottság Kutatási Főigazgatósága. Lippiatou, Elisabeth (Head of Unit Climate Change and Environmental Risks, DG Research, European Commission): *Way Forward for Research in the Arctic Region – European Research, Instruments and Objectives*. Ilulissat Conference. p. 133-135.

^[38] A korábbi két program, az 200 millió € összköltségvetésű FP5 és FP6, nemcsak a térség feltérképezését szolgálta, hanem a sarkkört érdekeltségű államok közötti interakció mélyítését és megerősítését is, kevés sikerrel. Emellett az FP6 keretében valósult meg többek között a 2009-ben kifutó 4 éves DAMOCLES és az EUROPOLAR. Bővebben lásd: Vangelsten, B.V. – Cardinal, D. - Casale, R.: *European Research on Polar Environment and Climate. Results and Information from FP5 and FP6 Projects*. Climate Change and Environmental Risks Unit, Environment Directorate; Directorate-General for Research Sustainable Development, Global Change and Ecosystems; Summary Reports 2007.

^[39] Airoldi, Adele: *The European Union and the Arctic: policies and actions*. ANP 2008. Nordic Council of Ministers. Copenhagen 2008. (továbbiakban Airoldi-tanulmány) p.52.

^[40] Airoldi-tanulmány p. 51-57.; Az Európai Unió és az Északi-sarkvidék. 2.3. pont;

^[41] Directive 2008/56/EC of the European Parliament and of the Council of 17 June 2008 establishing a framework for community action in the field of marine environmental policy (Marine Strategy Framework Directive), 41. pont.

^[42] Airoldi-tanulmány. p. 63.

^[43] COM(2008) 763. 2.1. pont.

^[44] Integrated Maritime Policy (IMP). 2007-ben fogadta el a Tanács a célkitűzést, amely a szektorális döntéshozatalt koherens keretpolitikává változtatta a fent említett szakpolitikák vonatkozásában. Ennek nyomán minden tagállam a Bizottság által meghatározott irányvonalaknak megfelelően dolgozza ki a daját integrált tengerpolitikáját, ezzel biztosítva az egységességet.

^[45] COM(2008) 763. 3.3. pont

^[46] Directorate-General for Transport and Energy: a Bizottság Közlekedési és Energetikai Főigazgatósága.

^[47] Az 1970-ben keletkezett Arctic Waters Pollution Prevention Act (AWPPA) felkavarta nemzetközi közvéleményt azáltal, hogy egyoldalúan szabályozta a környezetvédelmi kérdést a mostani elnevezéssel kizárólagos gazdasági övezetként illetett térségben, mivel egyesek területszerzési célt sejtettek mögötte. Ez a törvény hozzájárult az ENSZ 1982. évi tengeri jogi egyezmény jéggel borított területekre vonatkozó 234. cikkének megszületéséhez, így az Arktisz első nemzetközi szintű szabályozásához, valamint ennek nyomán született meg szovjet részről a hasonló címet viselő szabályozás, és a hozzá kapcsolódó végrehajtási dekrétum a 90-es évek környékén. Roth, Robert. R.: *Sovereignty and Jurisdiction over Arctic Waters*. Alberta Law Review. Vol. 28. No. 4. 1990; Franckx, Eric: *Nature Protection in the Arctic: Recent Soviet Legislation*. International Law and Comparative Law Quarterly. Vol. 41. 1992 April. 379-381.

^[48] Theologitis, Dimitrios (Head of Unit, Maritime Transport, DG TREN, EU Commission): *The EU Perspective for Energy and Maritime Transport*. Ilulissat Conference. p. 109-112.

^[49] Degnbol, Poul (Scientific Adviser, DG Fisheries and Maritime Affairs, EU Commission): *Arctic Marine Ecosystems and Marine Living Resources Management*. Ilulissat Conference. p. 89.

^[50] Az éghajlatváltozás miatt megnőhet egyes halállományok szaporulata, és változhat mások térbeli eloszlása, a hőmérséklet emelkedésével a szénhidrogénkészletek pedig könnyebben elérhetőkké válnak.

^[51] COM(2008) 763. 3.2. pont.

^[52] COM(2008) 763. 3.2. pont; Degnbol, Poul (Scientific Adviser, DG Fisheries and Maritime Affairs, EU Commission): *Arctic Marine Ecosystems and Marine Living Resources Management*. Ilulissat Conference. p. 89.

^[53] A források kiaknázása azonban lassú lesz, mivel az nagy kihívásokat támaszt és magas költségekkel jár a zord körülmények és a többszörös környezetvédelmi kockázatok miatt. Ezügyben a Bizottság 2008. november 4-én a Bizottság közleményt fogadott el az európai gazdasági növekedés és foglalkoztatás kritikus szükségleteinek

Forrás:

Jogelméleti Szemle, 11(1) 2010 <http://jesz.ajk.elte.hu/csatlos41.html>

kielégítése tárgyában. Lásd: Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. The raw materials initiative — meeting our critical needs for growth and jobs in Europe. COM(2008) 699.

^[54] Airoldi-tanulmány. p. 47.

^[55] COM(2008) 763. 3.1. pont.

^[56] Beyond Kyoto-Addressing the Challenges of Climate Change. The 7 Aarhus Statements on Climate Change. 6 March 2009. Aarhus Denmark. Theme 6: The Arctic. p. 13. 2. pont.

^[57] Általánosságban az őslakosok jogait, és a biológiai diverzitás fenntartásában játszott szerepüket elismeri az EU (Council Resolution of 30 November 1998 concerning indigenous peoples within the framework of the development cooperation of the Community and the Member States), de különösebb védelmet inkább a regionális rendelkezések biztosítják, így Svédország és Finnország csatlakozási okmányának 3. fejezete, amely például a sámi népcsoport esetében elismeri azok kizárólagos jogát a saját területeiken való rénszarvastenyésztéshez, és a tradicionális életmódjuk fenntartásához. Airoldi-tanulmány. p. 83-84.

^[58] Joint statement by the Council and the representatives of the governments of the Member States meeting within the Council, the European Parliament and the Commission on European Union Development Policy: ‘The European Consensus’ 2006/C 46/01, 103. pont.

^[59] Elsősorban a bálna és fókavadászattal, illetve ezekből származó termékek export-import tevékenységének szabályozása problémás. Nemzetközi Bálnavadászati Bizottság (IWC) keretében biztosítani kell a bálnák védelmét, de a sarkvidéki sajátosságokra figyelemmel, létfenntartási célú bálnavadászatának kezelésére vonatkozó javaslatok támogatásával. COM(2008) 763. 2.2. pont.; Ugyanez a helyzet fókák helyzetében: a hagyományosan fókavadászatot folytató őslakos közösségek alapvető gazdasági és szociális érdekeit nem lehet általános tilalom alá rendelni, ezért az inuit közösségek létfenntartási célú, hagyományos vadászatából származó fókatermékeknek az export-import tilalom alól mentesülniük kellene, ha bizonyos kegyelten vadászati módszereket kerülnek. Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council concerning trade in seal products. COM(2008) 469. (13). pont

^[60] COM(2008) 763. 4. pont.; S113/08. p. 10-11.

^[61] Airoldi-tanulmány. p. 26-27.

^[62] Rouam, Claude (Head of Unit for Enlargement and Neighbouring Countries, DG ENV, EU Commission): Environmental Challenges and the Way Forward. Ilulissat Conference. p. 104-105.

^[63] Az Arktisz Tanács tagállamai: Kanada, Dánia (Grönland, Feröer-szigetek), Finnország, Izland, Norvégia, Svédország, Oroszország, USA.

^[64] Lisszaboni Szerződés. 32. cikk.

^[65] lásd: COM(2008) 763.

^[66] S113/08. p. 10.

^[67] COM(2008) 763. 4. pont.; S113/08. p. 10-11.

^[68] Kanadával és Oroszországgal leginkább az Északi Dimenzió belül foglalkozik az északi-sarkvidéki ügyekkel, míg az USA ragaszkodik ahhoz, hogy kétoldalú kapcsolatokat tartson fenn a sarkvidéki államokkal, ami a célt tekintve nem éppen a legcélszerűbb. Airoldi-tanulmány. p. 26-27.

^[69] Kérdés, hogy érdemes-e továbbfejleszteni az ENSZ Tengeri Jogi Egyezményét, vagy esetleg egy külön egyezményben kellene rendezni a speciális területet. Az Egyezmény kétség kívül alapokmányként szolgál a kérdésben, de mindenképpen szükséges egy végrehajtásra alkalmas, speciális rendelkezés. Nem elhanyagolható tény ugyanis az, hogy a fenntartható fejlődés koncepciója jóval az Egyezmény szövegének kidolgozása után lett általánosan elterjedt, a sarkvidék specifikus felülvizsgálata túl bonyolult lenne, ráadásul nem is minden érintett állam a részese. Rouam, Claude (Head of Unit for Enlargement and Neighbouring Countries, DG ENV, EU Commission): Environmental Challenges and the Way Forward. Speech. Conference „Common Concern for the Arctic” Ilulissat Greenland 2008. p. 104-105

Forrás:

Jogelméleti Szemle, 11(1) 2010 <http://jesz.ajk.elte.hu/csatlos41.html>

^[70] Az Arktisz Tanács tagállamai: Kanada, Dánia (Grönland, Feröer-szigetek), Finnország, Izland, Norvégia, Svédország, Oroszország, USA.

^[71] Lisszaboni Szerződés. 32. cikk.

^[72] S113/08. p. 10.

^[73] lásd: COM(2008) 763.